אין שואלין בשלום אשה כלל. והא דאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פז.) איה דרך אשתך[ג] שאולין בשלום האשה על ידי בעלה היינו דוקא בשאילת שלום[א] אבל לשלוח לה בשלום[ב] אפילו ע"י בעלה אסור[ד]: **קשים גרים.** פי' בקונטרס לפי שאינם בקיאים במצות ומביאים פורענות ועוד שמלמדים את ישראל ממעשיהם וכו' וי"מ לפי שכל ישראל ערבין זה בזה[ג] ונלוו מילתא היא דהא לא נתערבו בשביל הגרים שקבלו התורה[ה] כדאמרינן בסוטה (דף ז:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף וג' אלפים [ותק"ן בריתות] שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו מן הגרים שהרי הרבה ערב רב עלה אתם[ו] וש מפרשים דקשין גרים לישראל כספחת לפי שהזיר הקב"ה עליהם[ז] בכ"ל מקומות שלא להזות אותם ואי אפשר שלא יערוס וש מפרשים לפי שע"י הגרים ישראל בגלות כדאמר (פסחים דף פז:) מפני מה ישראל מפוזרים בכל ארצות

אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה אמר ליה[ח] הכי אמר שמואל [א]אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה ליה דביתהו שרי ליה תגריה דלא נישוויך כשאר[ב] עם הארץ א"ל מאי שיאטיה דמר הכא אמר ליה טסקא דהזמנותא שדר מר אבתראי אמר ליה השתא שותא דמר לא גמירנא טסקא דהזמנותא משדרנא למר אפיק דיסקא דהזמנותא מבי חדיה ואחזי ליה אמר ליה הא גברא והא דסקא אמר ליה הואיל ואתא מר להכא לישתעי מיליה כי היכי דלא לימרו מחנפי רבנן אהדדי אמר ליה מאי טעמא שמתיה מר לההוא גברא [ג]ציער לפי שע"י הגרים ישראל בגלות שליחא דרבנן ונגדיה מר [ד]דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן [ד]דעדיף מיניה עבדי ליה מאי טעמא אכריז מר עליה דעבדא הוא אמר ליה דרגיל דקרי אינשי עבדי [ה]ותני [ג]כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחא לעולם ואמר שמואל [ד]במומו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש ליה לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי [ו](אתא ההוא בר דיניה מנהרדעי) א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי קרית לי עבדא דאתינא מבית חשמונאי מלכא אמר ליה הכי [ז]אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא א"ל לא סבר לה מר להא דא"ר אבא אמר רב הונא אמר רב [ח]כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו אמר ליה הא איכא רב מתנה דקאי בוותי רב מתנה לא חזייה לנהרדעא תליסר שני ההוא יומא[ט] אתא אמר ליה דכיר מר מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא במברא א"ל הכי [י]אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא דלא אישתיור מינייהו אלא ההיא רביתא דסלקא לאיגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתה אכרוז עליה דעבדא הוא ההוא יומא אקרען כמה כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק נפקי אבתריה למירגמיה אמר להו אי שתיקו [י]שתיקו ואי לא מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא חדא מיקריא דבי יונה וחדא מיקריא דבי עורבתי וסימניך [ג]טמא טמא טהור טהור [ט]שדיוה לההוא ריגמא מידייהו וקם אטמא בנהר מלכא מכריז רב יהודה [ג]בפומבדיתא אדא ויונתן עבדי יהודה בר פפא ממזירא בטי בר טוביה ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא מכריז רבא במחוזא בלאי דנאי טלאי מלאי זגאי כולם לפסול אמר רב יהודה גובאי גבעוניאי דורגוניתא דראי נתיניאי אמר רב יוסף האי בי כובי דפומבדיתא כולם דעבדי עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם אמר אביי כולהו יתבן [ט]בשורא דבנהרדעא ופליגא דרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר אם ראית כהן[ט] בעזות מצח אל תהרהר אחריו שנא' [1]ועמך כמריבי כהן אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר [2]שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנא' [3]בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות [ט][והמה] יהיו לי לעם אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו [4]והייתי להם לאלהים [והמה] יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב [5]מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים אמר רבי [ט]חלבו [1]קשים גרים לישראל כספחת שנאמר [6]ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם [7]לשאת ולספחת אמר רבי חמא בר חנינא כשהקדוש ברוך הוא

מטהר

בני מריבה כדכתיב כמריבי כהן: **עדוס לישראל.** אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן משלו: **משפחות ישראל.** משפחות שהם ישראל גמורים: **בישראל כתיב.** והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן השמים אלא אם כן הן מקרבין עצמם תחילה להיות טובים: **קשין גרים.** שאינם זהירים במצות והרגילים אצלם ממשכים אצלם ולומדים מן מעשיהם:

מטהר

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פכ"ח מהל' ת"ש הל"ה סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' ו:

טז ב מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הל"ו [וס"ו מהל' ת"ת הל' יד סי' ג] טוש"ע חו"מ סי' ז סעי' ה וסי' יח סעי' ג וטוש"ע יו"ד סי' שנד סעי' מג:

יז ג ד מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז:

יח ה טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לו בהג"ה:

יט ו מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל"י:

מוסף רש"י

דמצער שלוחא דרבנן. שמזמינו לדין מפי הדיינין וזה קם עליו ומכהו (לעיל יב:). כל ת"ח שמורה הלכה ובא. הלכה חדשה שלא שמעוה מאחד (בכורות לח:). אם קודם מעשה. קודם שבא שבא מעשה שהלכה בידו (שם). שבא הודלה לידו (יבמות עח:). אמרה. ושאלה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו (שם). שומעין לו. בשעת הודלה (שם). ושומין מעשה (בכורות לח:). ואם לאו אין שומעין לו. הודיל ודבר חידוש הוא, שאם בשביל מעשה שבא לידו אומרים (יבמות צח. וכע"ז שם עח. ובכורות לח:). קשים גרים לישראל כספחת. שאוחזין מעשיהם הרשעים ולומדים ישראל מהם או קומכין עליהם באיסור וגזיר (יבמות מז:). שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן (שם קט:). שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שאם לגדיים ישראל ממעשיהן, מפי מורי הזקן, וש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה, ולאו מילתא היא, שלא נתערבו בשביל הגרים, דאמרינן בפס' סוטה (לז:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושבעת אלפים ותק"ן בריתות, שכולן נתערבו זה בזה, אלמא לא נתערבו על הגרים (נדה יג:).

מוסף תוספות

א. ובענייניה כמו איה שרה אשתך. תוס' הרא"ש. ב. נ"א: שלומים. שס. ג. ונענשים עליהם. שס.

מוסף הש"ס

(ג"מ פז., ב) [בכת"י: מיאין], ג) לעיל יב:, ד) [ע' תוס' יבמות נב. ד"ה דמתפקרן], ה) [בכת"י, דפו"ר וש"י: דתניא], ו) רש"ל מ"ז, ז) [ב"ב ג: וע' תוס' יבמות מה: ד"ה כיון דאתון], ח) יבמות עז. לא. בכורות לח:, ט) [בכת"י טוסף: מיקלא לתתם], י) ב"ב ג:, כ) [בכת"י: שתקיתו שתקיתו], ל) [שם לא.], מ) [בכת"י: שדי ריגמייהו בנהר מלכא וקס], נ) [בנהרדעא. כן מיתא בשאלתות וכן עוד איזה שיעויים ע"ש], ס) כ"מ בסורי"ל ובנהרדעא, ע) [בכת"י: שים בו עזות פנים], פ) [בע"י מתחיל מכאן ענין בפ"ע ואינו ממשך לשלפניו], צ) נדה יג: יבמות מז: קט:, ק) [בדפו"י ודעבו אלגה. ובע"י ודעבה לימך אלגה], ר) [ע' נדרים סב סוע"ב ושבועות ל סוע"ב], ש) [בע"י: דכרי], ת) [ב"ב ג ע"ב], א) [ירמיה כ, ב], ב) [בדפו"י: משפחתו], ג) [בכתיבת יח], ד) עי' בתוס' ב"מ פז. ד"ה ע"ע בעלה, ה) [כל הדברים המובאים הכא מיתא בגש"י דגלה ושם כתבו תוס' ד"ל לפי שלא ידע תשבוקן ע"ש], ו) [יש להוסיף עכ"ל [בש"י]. רש"ל], ז) [בב"מ מו: איתא בל"ו מקומות ומאמרי לה במ"ו מקומות].

תורה אור השלם

1. אַךְ אִישׁ אֶל יָרֵךְ וְאֶל יוֹכַח אִישׁ וְעִמְּךָ כַּמְּרִיבֵי כֹהֵן:
הושע ד ד

2. שֵׁשֶׁם עָלוּ שִׁבְטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ:
תהלים קכב ד

3. בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְיָ אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכֹל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם:
ירמיהו ל כה

4. וְהָיָה מִשְּׁבָנֵי עֲלֵיהֶם וְהֵיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם:
יחזקאל לז כז

5. וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלָי כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלָי נְאֻם יְיָ: וְהֵיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים:
ירמיהו ל כא - כב

6. כִּי יְרֻחַם יְיָ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָם עַל אַדְמָתָם וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב:
ישעיהו יד א

7. וְלִשְׁאֵת וְלִסְפֵּחַת וְלַבֶּהָרֶת: ויקרא יד נו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שותא דמר כו' שיחתו. ע' רש"י סוכה נו ע"ב ד"ה שותא דיוקא: ד"ה בי כובי כו' **כפר** הסמוך. עי' בתפארת גדע ביהודה מהדורא תניינא מלק או"ח סי' כ:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מטהר השבטים. מיתסס: **כסף מעשר ממזרים.** המטומעים בישראל מחמת ממונם והוא גורם להם שיטהרו שלעתיד לבא אין הקב"ה מבדילם מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל הרבה: **שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף.** לותם שנטמעו מחמת עשרם וסיפיה דקרא והיו לה' מגישי מנחה בצדקה לדקתו של הקב"ה היא שאינו מבדילם אלא הוא מטהר שנטמעו נטמעו. ורבי יהושע בן לוי סבירא ליה האי מטהר אלא מטהרם מבדיל פסוליהן קאמר אלא מטהרם ומכשירם כולם: **עיסה.** כעיסה שהיא מעורבת. ובשם ר' משה מרומא"ט שמעתי עיסה בפסולת ענבים שנפחתו משקה שלהם: **נקשו נעשות בכל עיסה.** להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות ולבדון אחר משפחות בכל כל הבאים ליצא משם אשה: **קוצים אתם משימים בין עיני.** משום דרבי ממשפחת בבל היה מבני בניו של הלל[ו] שעלה וקיבל גשיאותו של בני בתירא[ח]: **יעסל נא רבי חנינא.** להשיבכם דבר: **עלוני בערייסה ורוזו.** שלא יפשפש אחר דבריו ויהא לריך לגלות משפחות והוא היה זקן ולא היה יכול לרוץ: **אמר להם אין שחיטה לעוף.** דבר שהוא תימה להם ולא גלה להם טעמו כדי **ע)** שיהו טרודים בסברא הראשונה ולא יחזרו אחר טעם השניה עד שיפטר מהם. וטעם דאין שחיטה לעוף מן התורה בשחיטת חולין (דף מז:) יליף מושפך את דמו[פ] בשפיכה בעלמא: **ישבו ובדקו.** במשפחות ג"י לברר את דבריו: **כיון שהגיעו לסכנה.** לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגוס פירשו: **הילא.** שבועה בהיכלו של מקוס: **בידינו הוא.** לגלות פסול משפחות ארץ ישראל: **תגינא.** דכל משפחה שנטמעה נטמעה דאין להפריסה ולהרחיקה ולברר ספק מטומעיהם מי נטמע מי לא נטמע אלא יניחום והם ספק והם כשרים לעתיד לבא: **בית הצריפה.** שם המשפחה: **בן ציון.** אדם חשוב ואיש זרוע: **ריחקה.** הכריז שהן פסולין: **אליהו בא.** לעתיד לבא דכתיב (מלאכי ג) והשיב לב אבות על בנים זה מבני בניו של זה: **ג) דיודעין.** שהכל מחזיקים אותם בפסולים שנתקרבו בזרוע: **אבל משפחה שנטמעה.** מחמת אלא נודע פסולה נטמעה: **עוד אחרת.** משפחה אחרת היתה לבד אותה שקרבה בן ציון: **שם בן ארבע אותיות.** קריאתו ק) וכתיבתו ופירושו חכמים מוסרין אותו כו': **נעלם.** להעליס: **לשיב זה שמי וכשיב זה זכרי.** מדלא כתיב שמי וזכרי משמע שלמדו שני שמות ואמר לו זה שמי מיוחד וכזה השני אני מזכר: שם בן שתים עשרה וכן לרבעים ושתים לא פירשו לנו: **משרשו הפרילין.** המשתמשין בו: **לנטועים שבהונה.** לאחר עבודת ליבור של תמיד של שחר: **מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים.** אותן שלא היו בקיאין בו ומברכין בשם בן ארבע אותיות כשהיו מושכין את קולם בנעימה היו אלו ממהרים להבליע את השם בן י"ב ולא היה נשמע ברבים מקול נעימות חבריהם. בנעימת ביסוס קול שקורין טרו"ף: **אחר אחי אמי.** שהיה כהן ור' טרפון היה כהן[ר] בתוספתא דכתובות (פ"ה) מעשה בר' טרפון שקדש שלא מאות נשים בשני בצורת כדי להאכילם תרומה: **נדוכן.** לנרך ברכת כהנים[ר] **ואינו מעמיד על מדוכיו.** לנטוי אינה שמא יתמשש בו להנקש: **עד שיודע לך.** במשפחה שאתה בא לידבק בה במה נפסלה: **עד שיודע לך במה נכשרה.** לריך אתה לבדוק אחר המשפחה כמו שאמרה משנתינו (לקמן דף עו.) ארבע אמהות שהן שמנה: להשיאו

[א]מטהר שבטים שבטו של לוי מטהר תחילה שנא' [1]וישב מצרף ומטהר כסף וטיהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב וכ[ב]כסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה אמר רבי יהושע בן לוי כסף [ב]מטהר ממזרים שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדקה א"ר יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל [ג]שמשפחה שנטמעה נטמעה: גופא אמר רב יהודה אמר שמואל כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל: בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להן [ד]קוצים אתם משימים לי בין עיני רצונכם יטפל עמכם ר' חנינא בר חמא נטפל עמהם ר' חנינא בר חמא אמר להם כך מקובלני מר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל בימי רבי [ה]פנחס בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל להם לעבדיו כשאני אומר שני דברים בבית המדרש טלוני בעריסה ורוצו כי עייל אמר להם [ו]אין שחיטה לעוף מן התורה אדיתבי וקמעייני בה אמר להו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל נטלוהו בעריסה ורצו רצו אחריו ולא הגיעוהו ישבו ובדקו עד שהגיעו לסכנה ופירשו א"ר יוחנן [ז]היכלא בידינו היא אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו [ח]בה סבר לה כר' יצחק דאמר ר' יצחק משפחה שנטמעה נטמעה אמר אביי אף אנן נמי תנינא [ט]משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן [י]וריחקה בן ציון בזרוע [כ]עוד אחרת היתה [כא]וקירבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב כגון אלו דידעין אבל משפחה שנטמעה נטמעה תאנא עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה אבל חכמים מוסרים אותו לבניהם ולתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר דאמר פעם אחת בשבוע כדתניא [כב]הריני נזיר אם לא אגלה משפחות יהיה נזיר [1]ולא יגלה משפחות אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק [כג]מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב [2]זה שמי לעולם לעלם כתיב [כד]רבא סבר למידרשיה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אמר הקב"ה [ה]לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת ת"ר בראשונה שם בן שתים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים אמר רב יהודה אמר רב שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא אמר שמואל משמיה דסבא בבל בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה שאר ארצות בחזקת פסול הן עומדות עד שיודע לך במה נכשרה ארץ ישראל מוחזק לפסול פסול מוחזק לכשר כשר הא גופא קשיא אמרת מוחזק לפסול פסול הא סתמא כשר והדר [ו]תני מוחזק לכשר כשר הא סתמא פסול אמר רב הונא בר תחליפא משמיה [מ]דרב לא קשיא כאן יותר משאר עובדי כוכבים כדי שיתוספו עליהם גרים ולא נהירא להא [ב]אמר ביבמות (דף מז.) עובד כוכבים הבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר מדע שישראל דווים דחופים ואומרי' התם משום דיפרוש הוא דאמר מר קשין גרים לישראל כספחת אלמא דבתר [פ]שיתגיירו קשים הם וה"ר אברהם גר פירש לפי שהגרין בקיאין במצות [ה]ומדקדקין בהם קשים הם לישראל כספחת דמתוך כן הקב"ה מזכיר עונותיהם של ישראל כשאין עושין רצונו וכה"ג מצינו גבי הצרפית (מ"א י"ז) שאמרה מה לי ולך איש האלהים (כי) באת אלי להזכיר [את] עוני שמתוך שהוא לדיק גמור היה נראה לה שמזכיר הטא עונה [ה] ור"י פירש לדפיכך קשים שנטמעו בישראל ואין השכינה שורה אלא על משפחה מיוחסת וכן נראה דמשום הכי מייתי הא דרבי חלבו על הא מילתא דר' אמא בר חנינא: כאן

עין משפט נר מצוה

כ א ב ג מיי' פי"ג מהל' מלכים הל"ג טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' ה בהג"ה:

כא ד ה מיי' פי"ג מהל' תפלה הל"י:

תורה אור השלם

1. וְיָשַׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כֶּסֶף וְטִהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי וְזִקַּק אֹתָם כַּזָּהָב וְכַכֶּסֶף וְהָיוּ לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה: מלאכי ג ג
2. וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר: שמות ג טו

גליון הש"ס

גמ' היכלא בידינו. עיין תוי"ט פ"ב משנה ט' דכתובות:

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה קשים וכו' ומדקדקין בהם. נ"ב וכמו משמע בספחים סוף דף לא דאין עושין חבורה שמולה גרים שמא יקדקדו בו ויביאוהו לידי פסול וע"ש פרש"י אבל התוס' תמהו על גירסתו וע"ש:

תוס' ר"י הזקן

מטהר. פי' ר"ש לעתיד לבא שלא יבדילם הקב"ה מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל. והרי"ף פי' בפרקין דלעיל בנושא ב) שפחה כר' טרפון. משפחה שנטמעה נטמעה. ג) נטמעו עמהם מפני עושרם אין הקב"ה מבדילם לעתיד לבא מאחר שנדבקו בהם משפחות הרבה. **עיסה.** היא מדומעת מקמח ומים ומלח ומורסן כך כל הארצות משפחתם מעורבות כנגד משפחת בני ארץ ישראל, וארץ ישראל עצמה היא מעורבת כנגד משפחת בבל שכל המשפחות הפסולות עלו מבבל (עיסה) שחזר הפסול לארץ ישראל. **[עיסה.** להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות] ולבדוק אחר משפחות בבל כל הבא לישא משם אשה. **למקום סכנה.** לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגום. **היכלא.** שבועה בהיכלו של מקום אנו יודעים אותה משפחה. **שנטמעה.** מחמת שלא נודע פסולה. נטמעה. ואין להפרישו מספק מי נטמע ומי לא נטמע, אלא יניחום מספק והם כשרים לעתיד לבא. ומסתברא דכר' יהודה ס"ל דאמר דממזרים יטהרו לעתיד לבא. **בית הצריפה.** שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה, נטמעה.

מסורת הש"ס

ה) [כתב רב אלפס סוף פ' האומר לעולי גבי יכולין ממזרין לעיטר כילד ממזר שנשא שפחה וכו' והייט דאל"י בן לוי כסף מטהר ממזרין שנאמר וכו' ופי' הגלפס שם בשם רש"י כסף מטהר דממזר יקח שפחה ויולד ממנה בן ושטרלנה וכן פי' הר"ן בכוונה אמיתית של הרב אלפס ופיס אבל וכו' ע"ש], ב) סנהדרין לח., ג) [בכת"י: רבי יאסף בן פנחס. וכעיון יעקב שבל הע"י גורס רבי פנחס בן יאיר], ד) מיר כט. חולין ד. וש"ל, ה) [בכת"י: בהסן], ו) עדיות פ"ח מ"ז, ז) שם אותה ומיתקוה בני ציון, ח) ג"ז שם, ט) שם אותה וקיבלוה בני ציון, י) [תוספתא דמיר פ"ח ה"ינ], כ) ספחים כ., ל) [בכת"י: אמרת], מ) [בכת"י: כנף, וכ"ל. (קה"ל, רש"ס)], נ) [עיין שבת טו ע"ב], ס) [ספחים סו ע"ב], ע) [בדפו"ר: שיהין], פ) [ויקרא ח, יג], צ) [ל"ל דידעין. ועיין רש"ל], ק) [בדפו"ר וע"י: בכתיבתו, ולפנינו ע"פ הרש"ל, ועיין מהרש"ל ורש"ס], ר) [גם בגמ' דיק ספחים עכ: אותה לבדיל שאכל רבי טרפון בעלמו תרומה וע"ע בכורות לא: דר"ע שקל פדיון בכור ויעוש על אלו תמלא בתיקון כלי שרת], ש) [בדפו"ר מ:], וע"ל דאמרינן], ת) [בדפו"ר: שנתגיירו], א) [מהגה עד סוה"ד ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ הרש"ל, ע"ש], ב) [יתכן דל"ל דטעמא], ג) [אם נטמעו].

לעזי רש"י

מרומא"ט [מרומ"א]. מרומא (בירת איטליה). טרו"ף [טרופ"א]. נעימה.

מוסף רש"י

אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים (חולין כ.). ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו, אלא מדברי סופרים, ואין נכנס עוף קרוב נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה אלא על ידי סימנים, אבל נחירה או עיקור סימנים כשר בו (שם כז:). למדרשיה בפירקא. קרייה דיו"ד ה"י דאהבע אותיות דרשיה וטעמיה התליים בו (פסחים נ.). לעלם כתיב. חסר וי"ו, לשון העלמה (שם). לומר העלימהו אלא יקרא ככתבו (שמות ג טז). **כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי.** כתיב זה שמי לעולם, בהעלמה וכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה, לשון אחר כיון דכתב זה שמי פשיטא דזה זכרי, היאך יקרא אלא בשמו (שם). **לא כשאני נכתב אני נקרא.** שני שמות לימדו, שם הכתיבה ושם הקרייה (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כאן להשיאו אשה. פי' מיוחסת מד' אמהות[ה] דלא משום [ו] ישראלית כדאמר בעלמא (יבמות דף מה.) גבי עובד כוכבים הנולד מעובד כוכבים הבא על בת ישראל דאמרי' ליה זיל גלי לו נסיב בת מינך אלמא משמע דבמקום שאין מכירין אותו נותנין לו ישראלית ומותר לישאנה: **עד היכן היא בבל.** פי' בקונטרס דלפי הענין נראה שבבל היתה בין שני נהרות גדולים הללו חדקל ופרת זה מן המזרח וזה מן המערב[א] ובאין ומושכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת שופך בחדקל[ב] כל זה יש ללמוד מכאן ארץ ישראל בדרומה של בבל כדכתיב מצפון תפתח הרעה אלמא דבבל מצפון ופרת יורד מארץ ישראל לבבל כדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבא[ג] פרת שמימיו היו רבין ומלאים על שפתיו[ד] וקא בעי גמרא מה שבין שתי הנהרות פשיטא לן דבבל הוא אבל משפת חדקל ומבחוץ עד היכן מתפשט רוחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ור"ת פי' [ד] שנהר פרת היה בא ומושך מן הצפון לדרום שהרי נהר פרת בא מקדמת עדן[ה] וגן עדן הוא מצפון של עולם [ו] וארץ ישראל לדרום ופרת בא מעדן והיה מושך מצפון לדרום והא דאמר מיטרא במערבא סהדא רבא פרת דמשמע דמושך מדרום לצפון י"ל דה"ק שהמים של פרת רבים כל כך שיחזרו המים למקום שבאו דהיינו מדרום לצפון[ז]: להן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינים מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא אמר ר' אבהו אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ומדביקין מטותיהם זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה ומסריחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלהם אמר ליה היכי נעביד אמר ליה זיל בתר שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מנייהו דקדים ושתיק אמרי [א]האי מיוחס טפי [ב]אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא איני והא איקלע רב [ג](לבי בר שפי חלא) ובדק בהו מאי לאו ביחסותא לא בשתיקותא הכי קאמר להו בדוקו אי שתקי אי לא שתקי אמר רב יהודה אמר רב [ד]אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה שמץ פסול יש באחד מהן ואין מניחין [ה]אותו לידבק אחד בחבירו אמר ר' יהושע בן לוי [ו]אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחברתה א"ר פפא סבא משמיה דרב בבל בריאה מישון מיתה[ז] מדי חולה עילם גוססת ומה בין חולין לגוססין [ח]רוב חולין לחיים [ט]רוב גוססים למיתה עד היכן היא בבל רב אמר עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני לעיל בדיגלת עד היכא רב אמר עד בגדא ואוונא ושמואל אמר עד מושכני ולא מושכני בכלל והאמר [י]רבי חייא בר אבא אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא עד מושכני ומושכני בכלל לתחתית בדיגלת עד היכא אמר רב שמואל עד אפמייא תתאה תרתי אפמייא הויין חדא עיליתא וחדא תתייתא חדא כשירה וחדא פסולה ובין חדא לחדא פרסה וקא קפדי אהדדי ואפילו נורא לא מושלי אהדדי וסימניך דפסולתא הא דמישתעיא מישנית לעיל בפרת עד היכא רב אמר עד אקרא דתולבקני ושמואל אמר עד גישרא דבי פרת ור' יוחנן אמר עד מעברת דגיזמא לייט [י]אביי ואיתימא רב יוסף אדרב אדרב לייט אדשמואל לא לייט אלא לייט אדרב וכ"ש אדשמואל ואב"א לעולם אדרב לייט אדשמואל לא לייט וגישרא דבי פרת לתתאיה הוה קאי והאידנא

פסולה. התחתונה: **ואפי' נורא לא מושלי אהדדי.** כדי שלא יהו רגילים אצלם שלא להתחתן בם: **דפסולתא הא דמשתעיא מישנית.** וסימן זה יהא בידך שלא תטעה אי זו פסולה הך דמשתעי בלשון משנה שהיא קרובה למישן ואמר לעיל מישן מיתה: **בפרת.** על שפת פרת במערבה של בבל עד היכן תרכה משוך לדרום: **עד גישרא דפרת.** שמואל היה מוסיף: **לייט.** כל שיסמוך על זה שאין יחוסה של בבל משוך כל כך: **אדשמואל לא לייט.** בתמיה והרי הוא מוסיף: **אדשמואל לא לייט.** דכי אמרה שמואל למילתיה פותח היה ולא מוסיף ובימי שמואל היה הגשר למטה מתקרא דתולבקני: והלידנא

עין משפט נר מצוה

כב א טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ד בהג"ה:
כג ב ג מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלי"ז טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ג:

תורה אור השלם

1. נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה: איכה ה יא
2. הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וְסֹרְחִים עַל עֲרֻשׂוֹתָם וְאֹכְלִים כָּרִים מִצֹּאן וְעֲגָלִים מִתּוֹךְ מֻרְבָּק: עמוס ו ד
3. לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים: עמוס ו ז

גליון הש"ם

גמ' וכ"ת גוי ועבד כו'. לעיל סח ע"ב לקמן עה ע"ב ובמות מה ע"א סח ע"ב: **שם** ודילמא מהנך. עיין מהרש"א בח"א ובמות ו) דף כג ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמימתו כבבל:

מוסף תוספות

א. פרת מן המערב וחידקל מן המזרח. תוס' רשב"ם. ב. ולהכי לא בעי לתחתת בפרת עד היכא לפי שנופל בחדקל ובבל מושכת עוד למטה הימנו עד אמפייא תתיתא. שם. ג. פרת מעיד בדבר שהוא יורד מארץ ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שירדו גשמים בהרי אר"י ושמחים על אחיהם. רש"י שבת קו ע"ב. ד. שהיו מכירים שירדו הגשמים לאר"י ע"י שחזור פרת לאחוריו ע"י גדולתו באר"י מתוך הגשמים. תוס' שבת שם.

ה) שנולות של מים המטומטמין כן פרש"י במגילה כח:), ו) ויש להוסיף וכו'. (רש"ל). בע"י נוסף ויארלא. ובכת"י נוסף: וטולטו אימעמו הכא), ז) [לעיל סט:], ד) [בכת"י נוסף: בהו. וע' יבמות מז ע"ב], ח) [יבמות כב. מה.], ט) [ל"ל ערסתם], י) שבת סב:, יא) [ע"ז לה. מנ. סנהדרין נ: מ:], יב) [ל"ל אמר רב מיוחסתא דבבל היינו שתיקותא כן הוא בפ"ק], יג) [גי' הערוך לפי שיטת פי' שם משפחה], יד) [בכת"י ודפו"ר אותן], וכל"ל. (רש"ש). ולפנינו כרש"ל אלא שהרש"ל מותק תיבת אחד. ולפנינו לא נמחק], טו) [ע' לעיל מט: ובכת"י שם ד"ה תשעה נטלה מישן], מ) [ב"ב קנג: גיטין כח.], נ) [גיטין כח. שבועות לב. לז: ערכין יח.], ס) [לקמן עב. ע"ש], ע) לעיל לג: וש"נ, פ) [בדפו"ר ודפו"ז וע"י: בבל], צ) [בדפו"ר: ושל], ק) [בשמיקה לבדוק ליתא בע"ז], ר) [בע"י נוסף: שפי חלא], ש) [ב"ב כס ע"ב], ת) [בדפו"ר: לגד לפון], א) [ע' משנה לקמן עו ע"ב], ב) [בדפו"ר: ישראל. ועי' מהרש"ל], ג) [ל"ל רבה, וכן בסוה"ד. (רש"ל)], ד) [בספר היאר סימן קנז], ה) [בראשית ב, י - יד], ו) [וע' היטיב תוס' ב"ב פד. ד"ה בלפלא ותוס' בכורות נה: ד"ה מטרא], ז) [בל"ל עח ע"ב],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

והאידנא הוא דליוה פרסאי. שלקחוהו ממקומו ובנאוהו למעלה מאקרא ולהכי לא בעי לתחת פרת עד היכן לפי שפרת נופל בחדקל ועוד בבל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **להך גיסא דפרת עד היכא.** בשפתה כלפי מערב עד היכן מתפשט רחבה של בבל: **מאי דעתך.** שבאת לשאול: **משום בירם.** שמא בירם שיושבת בהך גיסא מיבעיא לך: **מייחסי דפומבדיתא.** שהיא בין שתי הנהרות מבירם נסבי ס"מ מוחזקין הם בה בחזקת יחוס: **כמחלוקת ליוחסין.** בארכה ורחבה של בבל: **כך מחלוקת לגיטין.** דקיימא לן (גיטין דף ב.) המביא גט משאר ארצות צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין בקיאין לשמה והמביא גט מארץ ישראל לבבל אינו צריך לומר ובבל הרי היא כארץ ישראל לגיטין? שאף הם היו חכמים ובקיאין לשמה: **עד ארבא מגיינא.** אגם של קנים וערבה שקורין אושר"א: **מגיינא דגישרא.** שני אגמים היו למטה מהנשר זה למטה מזה: **תכיל ימא.** שם מקום: **תכילתא דבבל.** מכלילא ותפארתה של בבל ליוחסין: **שוניא וגוביא וציצורא.** מקומות הם: **תכילתא דחכיל ימא.** תפארת של חכיל ימא: **איתתא בעא מינייהו.** כותייס לא נתערבו בהם אבל הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם אבל הם לא נתנו לו. ויש אומרים רב פפא בעא מנייהו איתתא ולא יהבי ליה לכך היה מוציא עליהם שמץ פסול וקשה בעיני לומר כן: **בגולה.** פומבדיתא קרי גולה בלשון השנה (דף כג.): **מאיהי דקירא.** מקום על נהר פרת למעלה מכל המקומות המזכירים למעלה: **והאמר ר' יוחנן.** לעיל? מיתסותא דבבל בפרת עד מעברתא דגדמא ומו לא: **אמר אביי רצועה נפקא.** באלכסון ממעברתא דגדמא ומקפת את הפסולין עד מעלה מאיהי דקירא שהיא מן הפסולין ושוט משוט בפי הרצועה על פרת: **חלזון.** נהר: **ויינחם בחלח ובחבור.** בעשרת השבטים שהגלה סנחריב משתעי: **וכולן לפסול.** כל מקום שגלו השבטים נטמעו עובדי כוכבים בבנותיהם ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אפילו למ"ד (יבמות דף מה.) הולד ממזר לא הוי פגום מיהא הוי:

והא גיסא דפרת עד היכן. פי' בקונטרס להכי לא בעי לתחת פרת עד היכא לפי שפרת נופל בחדקל ועוד בבל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **איתתא בעא מינייהו ולא יהבו ליה.** ולכך הוצרך עליהם לעז וי"מ דקאי אדרב פפא ולא נהירא דמ"ו שיעלה בדעתו של אותו לדיק להוציא לעז עליהם שלא כדין: **בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין.** ולריך לומר דשני מקומות הן דאי משום חדקל ופרת לא הוה בעי גמרא וכי בין הנהרות מאי הוי דפשיטא לכולי עלמא דמייחסי דלעיל נמי לא בעי אלא מן הלדין אבל בין הנהרות פשיטא ליה דמיוחסין הן:

והאידנא הוא דליוה פרסאי[6] אמר ליה אביי לרב יוסף להא גיסא דפרת עד היכא אמר ליה מאי דעתיך משום בירם מייחסי דפומבדיתא [5]מבירם נסבי [6]אמר רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לענין גיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תניינא דגישרא אמר רמי בר אבא חביל ימא [7]תכילתא דבבל שוניא וגוביא תכילתא דחביל ימא רבינא אמר אף ציצורא תניא נמי הכי חנן בן פנחס אומר חביל ימא תכילתא דבבל שוניא וגוביא וציצורא תכילתא דחביל ימא אמר רב פפא והאידנא איערבי בהו כותאי ולא היא איתתא הוא דבעא מינייהו ולא יהבו ליה מאי חביל ימא אמר רב פפא זו פרת [8]דבורסי ההוא גברא דאמר להו אנא מן שוט מישוט עמד רבי יצחק נפחא על רגליו ואמר שוט מישוט בין הנהרות עומדת וכי בין הנהרות עומדת מאי הוי אמר אביי אמר ר' חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר' חנינא בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין והיכא קיימא אמר ר' יוחנן [9]מאיהי דקירא ולעיל והא אמר רבי יוחנן[10] עד מעברתא דגיזמא אמר אביי [8]רצועה נפקא אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל [9]אמר רב חלזון [10]ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין א"ל אביי לא תציתו ליה יבמה היא דנפלה ליה התם א"ל אטו דידי היא דרב חננאל היא אזיל שיילוה לרב חננאל אמר להו הכי אמר רב חלזון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין ופליגא דר' אבא בר כהנא [8]דאמר ר' אבא בר כהנא מאי דכתיב [1]וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זו חלזון חבור זו [5]הדייב נהר גוזן זו גינזק ערי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו נהוונד וחברותיה מאי חברותיה אמר שמואל כרך מושכי [9]חוסקי ורומקי אמר רבי יוחנן וכולם לפסול קסלקא דעתא מושכי היינו מושכני והאמר [10]ר' חייא בר אבין אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא מושכי לחוד ומושכני לחוד [2]ותלת עלעין בפומה בין שיניה אמר רבי יוחנן זו חלזון הדייב ונציבין שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן וארו חיוא אחרי תנינא דמיה לדוב [8]תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב ר' אמי כי הוה חזי פרסא דרכיב אמר היינו דובא ניידא א"ל רבי ללוי הראני פרסיים אמר ליה דומים לחיילות של בית דוד הראני חברין דומין למלאכי חבלה הראני ישמעאלים דומין לשעירים של בית הכסא הראני תלמידי חכמים שבבבל דומים למלאכי השרת כי הוה ניחא נפשיה דרבי אמר הומניא איכא בבבל כולה [8]עמונאי היא [8]מסגריא איכא בבבל כולה דממזירא היא בירקא איכא בבבל שני אחים יש[5] שמחליפים נשותיהם זה לזה בירתא דסטיא איכא בבבל היום סרו מאחרי המקום דאקפי פירא בכוורי בשבתא ואזיל וצדו בהו בשבתא ושמתינהו ר' אחי ברבי יאשיה ואישתמוד אקרא דאגמא איכא בבבל אדא בר אהבה יש בה היום

והא עלעין בפומה. בחיה (לא ב) השניה שבמרכה דיאל כתיב והיא בבל: **בפומה בין שיניה.** בפומה משמע מבפנים בין שיניה משמע שבולטות מבחוץ: **בולעתן.** מושלת עליהם: **ומסורבלים כדוב.** בעלי בשר. לשון עובי ושומן הוא ובעלמא (שבת דף קנז:) נמי אמרי' קטן מסורבל בבשר המלובש בבשר כסרבל: דוב אין לו מנוחה כשהוא קשור הולך ובא תמיד סביבותיו: **דובא ניידא.** דוב נודד: **כרלאי פרסיים.** בעל משלות ודומיות היה לוי וקאמר לו רבי משול לי פרסיים למה הם דומים: **לחיילות של בית דוד.** גבוריס[8]: **חברין.** אומה הסמוכה לפרסיים ומשחיתים הם וטרפנים הם יותר מפרסיים: **לשעירים.** מלובשים שחורים ודומים לשדים: **דומים למלאכי השרת.** לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת וכתיב (יחזקאל ט) והאיש לבוש הבדים. והכי נמי אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף כח:) על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בסדינים המלויילין ודומה למלאך כו' ובנדרים (דף כ:) נמי אמרינן מאן מלאכי השרת רבנן ואמאי קרי להו מלאכי השרת משום דמלויילין כמלאכי השרת במלבושים נאים[8]: **כי קא ניחא נפשיה.** מזרקה נבואה בפומיה: **הומניא.** עיר שמה כך: **מסגריא.** עיר היא וכל הנך כולהו מקומות ניהו: **בירקא דסטיא.** על שם שסרו מאחרי המקום ופירש רבי היאך סרו: **דאקפי פירא דכווריי ואזיל וציידי בשבתא ומתינהו וכו'.** הליף הציבר דגים הרבה והלכו ולדו: **דאקפי.** הליף כדמתרגמינן ויקף הברזל (מלכים ב ו) וקפא פרזלא: **פירא.** בריכה עשויה לגדל דגים ובלע"ז ביב"ר: **ואישתמוד.** נשתמדו:

1. וַיֵּגֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם בְּחָלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי:

מלכים ב יח יא

2. וְאַרְוֵי חֵיוָה אָחֳרִי תְּנִינָה דְּמִיָּה לְדֻב וְלִשְׁטַר חַד הֲקָמַת וּתְלַת עֲלָעִין בְּפֻמָּהּ בֵּין שִׁנָּהּ וְכֵן אָמְרִין לַהּ קוּמִי אֲכָלִי בְּשַׂר שַׂגִּיא: דניאל ז ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בין וכו' וצ"ל דשני מקומות הן. עיין עירובין דף יט ע"א תד"ה אם בין הנהרות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ותלת וכו' במיט הראשונה שבמרלה וכו' והיא בבל וקשי' בפומה כל"ל והד"א:

לעזי רש"י

אושר"א [אושריי"ד]. שדה ערבות.
ביב"ר [ריביי"ר]. ברכת דגים.

מוסף רש"י

וכולם לפסול. רובן ממזרים שנטמעו עשרת השבטים בעובדות כוכבים (ל"ל בעת עשרת השבטים בעובדי כוכבים) ומיהו הרי הן כישראלים ומוסג בהן איסור ממזרות, והן לא מזרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרים (יבמות יז.). שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן. ג' מדינות היו תמיד מורדות בה ומשלמות עמה (דניאל ז ה). **וארו.** והנה, אחרי. אמרת (ע"ז ב:). ומסורבלין. מלובשין בבגד (מגילה יא.). שמיעס כמו (שבת קלז:) קטן המסורבל בבשר, ולשון מלבוש הוא כמו (דניאל ג) כפימו בסרבליהון (ע"ז ב:). **ואין להם מנוחה כדוב.** דוב אין לו מנוחה אלא הולך ובא כל שעה (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות